

И. А. КАРИМОВ маърузаси

(Давоми. Беша биринчи бет).

Яна қайтариб айтмоқчиман. Биз ҳалқнинг қисмати, унинг истиқболи тўғрисидаги барча фикр-мулоҳазалар орасидан ҳалқ манфаатига хизмат қиладиган барча амалий, барча ижобий фикр-мулоҳазаларини қабул қилишга тайёрмиз, эртага ҳар бир оилада, жамиятимизда тинчлик ва осойишталикни бузишга, ҳалокатга олиб борадиган барча фикр-мулоҳазаларни қабул қилишга тайёрмиз.

Иттифоқ шартномасини таъйириб ва уни имзолашга бизнинг муносабатимиз аввало бошқоқларнинг ҳудуди шу фикрга асосланган эди. Биз аниқ ҳисоб-китоб қилиб чиқардик. Биз Ново-Оғаровдаги ва бошқа жойлардаги барча расмий урғушувларимизда шу ҳақда гапирдик. Биз бу ҳақда одамларнинг, халқимизнинг ошқорча ҳаётларини қўйиб қўйиб, аммо қуруқ ватанларнинг тарқоғини эсимиз, биз келажакни ўйлаб иш юритмоқчимиз, биз одамларнинг зарур нарсалар билан таъминламоқчимиз, биз Ўзбекистонда яшашган барча кишиларнинг фаровон яшаш ва осойишта бўлиши учун ҳаракат қилмоқчимиз.

Агар Иттифоқ шартномасининг мазмунини эълон қилганидан сўнгги вариантнинг таъйири қилган назардан яна бир қарар идрок этилган бўлса, у бизнинг бош мақсадимиз бўлган масалаларни, биз узоқ вақтдан бундан ўйлаб юрган масалаларни, бизнинг сийосатимизга ҳамоҳанг бўлган, одамларимизнинг эҳтиёжларини ва интишларини мис қилган масалаларни ҳал этишнинг мurosали, келишиб олинган йўллари назарда тутилган эди.

Гап нима ҳақда бормоқда? **Биринчида.** Биз бу шартномани шунчаки Иттифоқ шартномаси деб эмас, аниқ вақтда суверен давлатлар шартномаси, деб атадик, бунда ҳар бир республика, шу жумладан, суверен давлат ҳисобланган Ўзбекистон ҳам миллий-давлат тузилми масалаларини ўз ҳудудида сийосий, иқтисодий масалаларини ҳаммасини мустақил ҳал этиб, ўз хоҳишига, республика хоҳишига кўра янгитдан тузилми кўлланаётган, янгитдан Иттифоққа оқилона ва мақсадга мувофиқ тарзда ҳал этилиши лозим бўлган масалаларини кўнглига равишда Иттифоққа топширади.

Оқинган айтганда, ҳар биримиз — ана шу барча муокаралар қатнашчиларининг ҳар бири, мен ўзим ҳақиқда айтишим мумкин, буни аниқ кўриб турди ва маъруза шартнома аниқдан бери Федератсияни ташкил этиш тусида ва мақсадида эмас, балки конфедерация тусида ва мақсадида тузилган ҳусусида ўзига ҳисоб берар ва бундан кўриб турди.

Иккинчидан. Биз учун Иттифоқ федерация ёки конфедерация деб аташ асо-

сий масала эмасди, балки маъруза шартнома олдимида қандай истиқболлар оқиди, қандай мустақиллик берилади, қандай озоқлик келтиради — ана шу нарса мўҳим эди. Бу — бизнинг иқтисодий стратегиямига жавоб бериши мўҳимдир. Шундай қилиб республикага, табиий, моддий-ҳом ашёвий ресурсларга бой, халқи меҳнатсевар республикага, у 20 миллионли аҳолини эмас, балки ундан икки баравар кўп аҳолини боққа оладиган республика учун, мен бу ҳақда кўп марта айтганман, ўз мақсадига эришиш учун тақдир алоқалардан тўла фойдаланиш, жаҳон бозорига мустақил чиқиш, хоржий сармояларни жалб этиш, қўшма корхоналар тузиш, Ўзбекистон зарур деб ҳисоблаган барча мамлакатлар билан консуллик ва дипломатик муносабатларни ўрнаттириш ва истиқболда ЫМТнинг тўла ҳуқуқий аъзоси бўлиш зарур.

Биз учун республиканинг ички ҳаёти, энг аввало, маданияти, маорифнинг ривожини, аъёнларимиз, маънавий ҳаётимиз барча жиҳатларининг ривожини тақдирдан ҳеч қандай зуравонликсиз ва аралашувсиз фақат биз томонимиздан ҳал қилиши ҳам мўҳим эди.

Учинчидан. Яна шу нарса ҳам мўҳимки, Иттифоқда давлат ҳокимиятининг янги тузилмаларида, энг аввало, Олий Кенгашида Республика Кенгаши қатъий ва ҳал қилувчи аҳамият касб этади. Бу тент овозга эга бўлган ва моҳияти билан янгиланган Иттифоқнинг жама мўҳим масалаларини ҳал этишда, Иттифоқни ташкил қилганидан барча жумҳуриятларнинг вакиллари.

Бугун мен айтган, Иттифоқ шартномасида кўзда тутилган кўпгина масалаларни унинг имзоланиши кўчиб ўтирмай амалга ошира бошлаганимизни ҳам таъкидлаш зарур.

Келинлар, сизлар билан биргаликда мустақил сийосий йўлимизни амалга ошириш борисида кўрсатилган кўчгаётганимиз ҳамда аниқ бир мақсадга қаратилган ишларимиздан айрим мисолларгагина тўхтаб ўтайлик. Бундай мисоллар етарли бўлиб, масалаларнинг кўпчилигини сизнинг ҳевосита шитириқинида ҳал қилимоқчимиз. Буларнинг ҳаммаси бизники, уларни биздан ҳеч ким тортиб олмайдди.

Одамларнинг ижтимоий ҳийосланиш даражасини оширишга алоқадор кўп вазибалар ҳал қилинди. Уларнинг аниқси қонун ҳужжатлари билан мустаҳкамланди, Президент фармонлари ҳамда ҳукумат қарорлари ҳамда жаммасланди. Бу ерда гап ер участкалари ақришти, одамларни ўз ердими ҳўжаликлари ҳамда яқна тартибдаги уй-жой қурилиши учун барча зарур нарсалар — уруғлик ва қўчалар, бузоқ ва парралда, бинокорлик материаллари билан таъминлаш тўғрисида бормоқда. Одамлар ўз оидаларини оқиқ-оқиқ маъсулотлар билан таъминлашни яхшилаш билан бирга ҳўжа-

ликлар билан ортиқча маъсулотларни харид қилиш тўғрисида меҳнат битимлари, тузиш имкониятига эга бўлди.

Ўқитувчиларнинг пенсияси, ямоши, талабаларнинг стипендиялари оширилди. Бошланғич синф ўқувчилари учун бепул нонушталар таъмин этилди, ҳомилалар, кам қонли аёллар имтиёзли оқиқатлиларни учун имконият яратилди. Уруш қатнашчилари, ўқитувчилар янаётган давлат ва идораларнинг уйлари шахсий мулкка топширилиши тўғрисида қарорлар қабул қилинди.

Бозор инфраструктурасини шакллантириш юзасидан ташланган дастлабки қадамлар сезилари бўлмоқда. Республика марказий иқтисодий идораларни ислоҳ қилиш босқичида турибди. Улар ўз фаолиятида тақсимлаш принципларидан тобора кўпроқ воз кечмоқдалар, марказнинг буйруғидан халос бўлмоқдалар ва мулк шакли ҳамда кимга тобелиғидан қатъий назар, республикада жойлашган барча корхоналар ва ташкилотлар ишини мувофиқлаштиришга тобора кўпроқ аҳамият бермоқдалар. Молия-кредит ҳосасида чукўр ўзгаришлар рўй берди. Ишга жойлаштириш хизмати мутлақо янги асосда қайта ташкил этилмоқда.

Кичик мулкни ҳусусийлаштириш ҳосасида сезилари силмиштир бўлди. Савдо, матбуот, кооперацияси, машиий хизмат, маҳаллий саноат тизимида мулкчиликнинг бошқа шакллари билан бир қаторда ҳусусий корхоналар фаолият кўрсатмоқда, кооперативлар ва кичик корхоналар тармоғи кенгайди.

Ташқи иқтисодий фаолиятимиз анча ривожланди. Тошкент ишбилармонлар учрашуви ташқи бозордаги ишларимизни жадаллаштиришга, хоржий компаниялар, фирмалар ва банклар билан беришга, ўзаро манфаатли алоқалар ўрнатишга туртки бўлди. У хоржидаги кўлаб бизнесменлар учун Ўзбекистон мисолида истиқболли ва ишончли шерикни топиб берди. Учрашув чоғида ва ундан кейин имзоланган битимлар ва шартномалар республикамизнинг ташқи иқтисодий имконияти катта эканлиги, хоржий шериклар билан мустаҳкам алоқалар, ўрнатишга ўзаро манфаатдор эканлигини далил беради.

Биз буларнинг ҳаммасини мустақил равишда этилган масалаларни ҳал этишда Иттифоқ идораларидан аниқ ўзган ҳолда қилишимиз ва марказда ҳеч ким бизни бу масала юзасидан таъриқлагани йўқ. Ақсича, буларнинг ҳаммасини Президент Каримовнинг ўз оқиди шунга тутишидир, деб ҳисобладилар. Буларнинг ҳаммаси Иттифоқ кўрсатмаларига жавоб беришди ёки уларнинг қарарининг ҳаммаси вақти келиб тугатилади, деб айтишди.

Бунинг ажабланидиган жойи йўқ. Марказ ўтказётган сийосат чор Россияи ўтказган сийосатдан ҳам фарқ қиларди, республикамиз ҳом ашё базаси бўлиб қолгани ва бундай ҳолга барча ташкилотлар, энг аввало, КПСС Марказий Комитети билан Иттифоқ раҳбар органлари асосий масала, деб қарардилар. Улар фақат бир нарсани билишарди — маъруза минтақа, ҳом ашё билан таъминлаши керак, қолгани эса сувга чўкётганларнинг ўз ихтиёридадир, деб ўйлашарди. Бизга кўп нарсалар ваъда қилинди. Республика камиз мамлакат пахта мустақиллигини йўлида анча қурбонлар берди. Биз, энг аввало, аҳолини гушт, суг, бошқа озиқ-овиқат маъсулотлари билан, халқ исломий моллари билан таъминлаш масалаларида қарам бўлиб қолдик. Экология тўла бузилишига тўғрисида гапирмай қўя қолайлик. Бу ўрнида қишлоқларнинг захарлангани ва улар урнини қисқартирилгани айтиб ўтиш киёфи. Бу КПСС Марказий Комитетининг партия шпори остида олиб борган сийосати эди. Буларни тўғридан-тўғри ва ошқорча айтиш керак, бу сийосат Ўзбекистоннинг жар ёқасига олиб келди, уни қашшоқлаштириб юборди. Бизни ўзинини ўзини боққа олмайсиз ва сизга берилаётган ҳар бир савдо учун марказда миннатдорчилик билдиришимиз керак, деб ишонтиришарди.

Келинлар, очинган айтдик. Съезд қарорларига ҳеч бўлмаса бирорта керакли сатр киритиш учун қанчадан-қанча қийинчиликларга дуч келинар, азоб тортиларди. XVIII съездин олиб кўрайлик. Беш республика вакиллари Орол фюжиасига доир резолюция қабул қилиниши учун қанча уринганликларини эста олидик. Съезд кўла кўп қарорлар қабул қилди. Лекин бизнинг, айтиш мумкинки, Орол бўйидаги одамлар аслида ўлиб кетганнинг, ирсиятимиз ҳалокатга ўлиб кетгани тўғрисидаги қалб қийинчилигимизни ҳеч ким эшитмади, пешонамиз метинидек қалин девора бориб урилаверди.

КПСС Марказий Комитетининг менсимаслиги ва буйруқбозлиги шу даражада бориб етдикки, Марказий Комитет нотиб ёки вилоти комитетининг биринчи котиби ҳақида гапирмай қўя қолайлик, ҳатто обком котибининг тавсия этиш учун келишиб олишга яқин-яқинга ҳа мажбур бўлиб келдик. Ким билан келишардик, дегим? Қандайдир сектор мудири ёки йўриқчи билан, унинг хонаси оқиди қабул қилиниши кўчиб навбатда турардик. Барча даражадаги партия ҳодимларининг тақдирини шу кишиларга, КПСС Марказий Комитети аппаратининг оқиди амалдорларига боғлиқ бўлиб қолгандик.

Могильниченко, Бессарабов ҳамда уларнинг энг фаоли Пономаревни бир эсланг. Уларнинг бу ерга келиши қандай таърифланган эди. Бу бутун бир воқеа бўлгандик. Лекин улар ўзла-

халқинизга, жонамон Ўзбекистонга савдоқонингиз, ҳар бир фуқаро ва биринчи навбатда болалар, ногиронлар, пенсионерлар, ўқитувчилар ва дийрмианинг асосий меҳнатчиси — дехқонлар манфаатларини ҳиймон қилишдаги қорай-қорай курашинизни учун сарманий миннатдорчилик билдиришардик.

Сизга инсоний раҳмат айтиб, сийосат-саломатлик, узоқ умр тўлайиз. Ўзбекистон барча сувчиларининг қатъий сўзи ана шундай.

Кўнглингиз тўқ бўлсин, сизнинг йезингизни ерга қаратмайиз. Лекин бир илтимосимиз бор — ишнинг худди шундай давлом этириверингиз ва ўлаб ваёсиз, бед-ҳўқ кишиларнинг вадирлашларига эътибор берманг.

Ўзбекистон тақдирини ва унинг 21 миллион кишилик аҳолисиди оқиди шаклини ана шундай қилишга муносиб эканлигига ишончкимиз комил.

РЕСПУБЛИКА СУВ ҲАҚИГИ ТАШКИЛОТЛАРИ ВАКИЛЛАРИНИНГ ИНИГИЛИШИДА ҚАБУЛ ҚИЛИНГАН.

Аммо шун айтишим керакки, саволлар шу қадар кўпки, уларни учта-тўртта бешта мавзу бўйича, энг ўт кир масалалар бўйича гуруҳларга бўлишга тўғри келди. Ақс ҳолда жавоблар тақдор бўлур эди, мана, саволлар солинган папка турибди, бу ерда тақдор саволлар кўп. Мабодо, сиз талаб қилсангиз мен ҳар бир саволга алоҳида алоҳида жавоб беришим мумкин. Бу ўрнида ҳамма нарса аниқ-равшан бўлиши керак, мен баъзи саволларга жавоб беришдан бош тортайман, деган ҳаёлга бормаслигингиз керак.

Демак, биринчидан. Бўлиб ўтган мунозара асосида шу хулосага келдикки, агар Олий Кенгаш 18 август кунни йиғилганда, исён бошланганда, тўхтатилган бўлур эди. Хулоса шуки, аввало, 8

ридан яқин хотира қолдиришарди. Улар биринчи котиби хонаси еҳинини чап оёғи билан очиб қирадилар. Ушанда Пленумларда қилинган барча маърузаларни, мен шун аниқ оқиқ айтишим керакки, аввалига Пономарев, Аншичев, Огаров ва уларнинг тўдаси тақдир қиларди, сўнг Усмонов, жавоб миёнбарга чиқиб, тайёр ана шу нарсаларни ўқишга турарди. У кўпича маърузадан гап нима ҳақда бораётганини билмаган ҳолда ўқирди.

Ана шу кишиларнинг хоҳиш-иродаси билан қанчадан-қанча одамларнинг, шу жумладан, коммунистларнинг, қанчадан-қанча раҳбарлар ва улар оидаларининг тақдирини бузиди. Ўзбекистоннинг ҳеч қачон билмаган, бутунги кун ва ўтмишини билмаган, умрида Ўзбекистоннинг кўрмани бу одамлар унинг фақат қўлаб қўлаб таъзим қилиниши ҳоқлариди. Шундай кишилар сийосат юргизишарди. Юқорида ўтганларнинг ҳаммаси уларнинг амалдорларини таъйирлаган қарорларига нмзо чекнашарди.

Фақат 1989 йилда, Ўзбекистонда, Гдиян ва Иванов қорайлиғига қарши қаттиқ кураш авжига чиққан вақтдагина ҳўшимизга келдик. Халқ ҳақоратланган эди, кўкна маърифатга, жуда бую маданиятга, буюк меҳморлар ва мутафаккирларга эга бўлган бу халқни тиз чўктиришни хоқлардилар. Ана ушанда, халқимиз уйл, гона бошлаганда тўғронлар очилиб, қилла бўлмаса ҳадидан ошган прокурорлар ва терговчиларни тийиб қўйишга ҳаракат қилидик.

Мен Гдиян билан Ивановнинг зиммасига керагидан кўпроқ айлбларни қолдетишимизга ишонман. Улар олий даражадаги раҳбарларнинг қўлларига итоткор курул бўлган эдилар, холос.

Бу ишининг бошида турган Гиячев қаерда? У шу кунга ҳазини жуда яқин ҳис қилмоқда, эсдаликлар ёсимизга қолганларнинг ҳаммаси ҳам да олиб юришимиз. Уларига ёқмайди, қўшма барча кишилардан ана шу баҳонада ў олиш имкониятини берадиган рўйхат турган ва хўшомадўйларча ахборот билан таъминлаган ювнидикўрлар қорайлиқ қилди? Бу кишиларга ҳеч қандай раҳм-шафқат бўлиши ва уларни кеириш мумкин эмас.

Хўш, КПСС Марказий Комитетини Гдиян билан Ивановни тўхтатиб қолдишга ким уринди? Қанчадан-қанча хатлар, адолат сураб ёзилган илтимосномалар... Уларни тўхтатишга ким ҳаракат қилди, ҳеч ким. Барча кишиларга, районлардан йорлайётган бу илтижолабди ақс этган халқ қаёғуси, унинг нидоларини ҳеч ким эшитмади.

Бу бизнинг кечати кунимиз. Лекин, очинган айтдикан бўлсак, унинг оқибатларини ҳозир ҳам сезиб турибди. Биз бу масалаларни унутма олаймиз. Халқ буни ҳеч қачон унутмаслигига

ишончим комил. Ун йиллар ўтади, лекин халқ буни ҳеч қачон эсдан чиқармайди ва кечирмайди.

Агар олий даражадаги адолат бўлса, бу одамларнинг ҳаммаси шу ерда, Ўзбекистонда вилдон суди элдига жавоб беришлари керак. Ушбу тўданинг ташкилотчиси ва илкомчиси сийосатчи Гиячев ҳам жавоб бериши зарур. Гайриқонуний қатоголарга қаршилик кўрсатиши учун иродаси ҳам, мардлик ҳам етишмаган беназор раҳбарлар ҳам вилдон суди олдига жавоб беришларидир.

Мен шу кунга қадар ҳам жаҳонгирлик руҳини ҳар тараф этилиганини қатъий айтганман. Иттифоқ шартномасини устида олиб борилган иш чоғида сугурга жамгаримсини тузиш тўғрисида муттасил баҳс бўлмоқда. Бу сугурга жамгаримси ҳамман ва, энг аввало, ўрта Осиёдаги барча республикаларнинг теппа-тег болонгич шарт-шароитга қўйиш учун керакдир. Ҳозир ҳам бу масала ҳал этилган йўқ.

Ахир, мусбатли бюджетини бўлган республикалар ҳам бирон нарсаси энг босмоқчи эмас. Улар ҳали ҳам чўкётганлар уларни уларни қўтаришлари керак, деган ақидани тақдорлашга давом этмоқдалар. Яъни, биз қандоқ қашшоқ кун кечирган бўлсак, шундай аҳволда қорайишимиз керак.

Беш республика раҳбарлари билан учрашувимиз, энг аввало, ўз оқиди қандай мақсадига қўйган эди? Чунки, олти йил мобайнида ҳеч нарса қилинмади ва биз халқларимиз йўлидан бундай аҳволга ортиқча тоқат қила олаимиз. Биз ўз кўч-ғайратимизни бирлаштиришимиз керак, шундай қилишга мажбуримиз. Курашсиз, аниқ ва равшан, мустақил сийосатсиз ҳеч нарсасга эриша олмаганимизни тақдорламоқчиман.

Вазият жуда тез ўзгармади. Сийсий турмуш марказининг «марказдан» Россияда амалда ўтгандин сўнг, Украина ўз мустақиллигини эълон қилгандин сўнг, Болтиқбўйи республикаларининг давлат мустақиллигини тан олиш сари сезилари силмиш бўлганидан сўнг биз республика суверенитетини тўғрисидаги декларация принципларини риёвожлантиришда янги қадамлар қўймасдан тура олаимиз. Ўзбекистон Ички ишлар вазирилги билан республика Давлат ҳавфсизлиги комитетини Ўзбекистон ихтиёрига ўтказиш, СССР Ички ишлар вазирилгининг республикада жойлашган қўшнларини Президентга бўйсундириш, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларини, Ички ишлар вазирилги қўшнларини ва Туркистон ҳарбий округининг Ўзбекистонда жойлашган қисмлари ва муассасаларини партия тасарруфидан чиқариш тўғрисида Президент фармони қабул қилиниши керак.

Ички ишлар вазирилгининг тақдирини бу йўлини қувватлайдиган КПСС Марказий Комитети раҳбарларининг ҳам ўтмишидаги, ҳам ҳозирги вақтдаги барча ёвузликларининг, барча бузғунчиликларининг, барча жиноткорона хатти-ҳаракатларининг бақридан тўла ўтишимиз керак. Ўзбекистон ҳамма вақт ўзига ҳок маданиятга, ҳамма вақт фирмовичи кишиларга эга бўлганини, энг оғир вазиятларда ҳамма вақт халқимиз-

даги Қонун лойиҳасини қисқа муддат ичида ишлаб чиқиш ва яқин оқиди бўлади, сессияга киритиш тақлиф этилди.

Бу жуда зарур тақдирларидир. Бу тақдирлар тўғрисидаги унинг умид қилмайиз. Бу тақдирлар одамларини уларнинг миллий мансублигига қараб бирон-бир камситилишга ҳеч қандай йўл қўймаслиги ҳусусида Президент сийосатида сизларни яна бир марта ишонтиришни ўз бурчим деб ҳисоблайман. Республикада яшашган барча миллатлар ва эллар тақдирларининг конституциявий ҳуқуқларини ҳиймон қилиш, уларнинг ҳақиний тенг ҳуқуқлигини таъминлаш, улар она тилида ўқишлари ва муомала қилишлари учун тенг имконият яратиш, миллий маданият аъёнларини сақлаш ва ривожлантириш учун ҳамма ишлар қилинади. Бизнинг сийосатимиз фуқаролар тинчлиги ва миллий тотувлик сийосати бўлган ва шундай бўлиб қолади.

Буларнинг ҳаммасини сизнинг эътиборингизга ҳавола қилинаётган масалаларни муҳофаза қилиш чоғида ҳисобга олишимизни сўрайман.

Биринчи. Биз Марказий Комитет Бюроси билан Марказий назорат комиссияси Раёсатининг Баёнотида давлат тўғрисидаги жиноткорона уринишга ўз башқоқимизни қатъий баён этганмиз. Фақуллода ҳалат давлат комитети деб аталмиш комитет пайдо бўлган дастлабки соатларда қўшма ўз сийосатимизга асосланган ва кимларнингдир қандайдир кўрсатмаларига амал қилишга эҳтиёж сезмадик. Буларнинг ҳаммаси қабул қилинган қарорлар, Хиндстондан қайтиб келгач, икки соат ўтгандан кейин Тошкент фаоллари билан учрашган дастлабки кунимдаёқ берган баёнотим билан тақдирланади. Кейин ҳам биз бу ҳақда аниқ ва равшан айтдик.

Пленум биз тутган йўлни, Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши ва Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирил Маҳкамасининг Қорайлиқостгон, вилотлар ва Тошкент шаҳар раҳбарлари иштирокида 19-21 август кунлари юзага келган вазият юзасидан ўтказилган кўшма мажлисининг Баёнотини қўлаб-қувватлашга ишонамиз.

Биз Пленум номидан бу вазиятга гангиб қолмаган кишиларга, сабр-тоқат, оқиллик, вазимлик қўрсатган ва турли иволарга умалган кишиларга, бу эса халқимизнинг кўпчилигини ташкил этади, миннатдорчилик билдиришимиз керак.

Иккинчи. Бир хил фикр-қарашлар ва ақидарастларнинг бу йўлини қувватлайдиган КПСС Марказий Комитети раҳбарларининг ҳам ўтмишидаги, ҳам ҳозирги вақтдаги барча ёвузликларининг, барча бузғунчиликларининг, барча жиноткорона хатти-ҳаракатларининг бақридан тўла ўтишимиз керак. Ўзбекистон ҳамма вақт ўзига ҳок маданиятга, ҳамма вақт фирмовичи кишиларга эга бўлганини, энг оғир вазиятларда ҳамма вақт халқимиз-

нинг донолигига, ақл-заковатига, саҳийлигига таянган ҳолда керакли ва тўғри қарорлар топа олганини бутун дунёга айтиш керак.

Учинчи. Биз Пленумимизда Ўзбекистон Компартияси КПСС Марказий Комитети билан ҳар қандай алоқаларни тўла тўхтатишни, КПССнинг барча тузилмаларидан чиқиб, унинг марказий органларидан ўз вакилларини қачириб олаётганини айтишимиз ва бунинг республика коммунистларининг навбатдан ташқари сийосида тақдирлатиб олишимиз керак. Биз ўз партия аъзоларини ўз қўлига тўла олаётган мустақил сийсий ташкилот сийосатида ташкил топганимизни бутун масъулият билан айтганмиз.

Тўртинчи. Мен партияимизнинг навбатдан ташқари XXIII съезиди таъйирларди кўриш учун Марказий Комитет мухтор комиссияси тузилиши тўғрисидаги тақлифнинг сизнинг муҳокаманингизга қўяман.

Биз бутунги кунда КПССда вуқудга келган вазият тоталитар давлатнинг мафкуравий асосини ташкил этган бутун бир ақидалар тизими ҳамда турли хилдаги «немлар»нинг барбод бўлганини билдиришимиз билан биргаликда тарих бўлиб қолиши кераклигини англаб етмоғимиз лозим. КПССнинг жамиятга рўй бераётган жаваблардан шу қадар оранда қолдиши, аллақачон етилган ислоҳ қилиш жараёнининг консерватив кучлар томонидан тўхтатиб қўйилиши унинг амалда шарҳлашни кетишига олиб келди.

Бундан тўғри сабоқ чиқариб олиш керак. Мафкураимиз, дастурий мақсадларимизни, партия тузилмаларини, унинг жамиятдаги фаолияти шакллари ва услубларини тўдан қайта қайта қийиш. Дастуримиз ҳамда Уставимизга тегишли ўзгаришлар киритиш. Биз сийосида қабул қилган дастурий ҳужжатларга мувофиқ партия номини ўзгариш тўғрисидаги масалани қўйишимиз зарур. Агар бунини қилмасак, КПССга ўхшаб бир чекнага чиқиб қоламиз.

Пленумимиздан сўнг бугун биз қабул қилган қарорларга мувофиқ ана шу ва бошқа масалалар бўйича барча коммунистлар, республика халқи билан яхшилаб маслаҳатлашиб олсак тўғри бўлади, деб ўйлайман.

Биз бир ёқадан бош чиқарган ҳолдагина тўғри сийсий йўлни ишлаб қўли олишимизга аминимиз. Бутунги кунда коммунистлар саросимага тушмай, иволарга учмай партияимиз демократия йўли билан чукўр олиш этиш учун барча ишларни қилишлари керак, деб ҳисоблаймиз. Бизда меҳнаткашлар ва бутун аҳолининг кенг ҳамда мустаҳкам қўлаб-қувватлашга таяниб, олижаноб мақсадларимизга эришишни йўлини — инсон ҳуқуқлари, ижтимоий адолатли таъминлаш, республикамизда истиқомат қилаётган барча миллатлар ва элларнинг яшашини учун муносиб шарт-шароит яратиш, уларнинг маънавийлик, инсонпарварлик асосида аҳолини жиҳаддан янгитлашни таъминлаш йўлини бундан кейин ҳам янчил ва оғишмай амалга ошириш борисида барча зарур шарт-шароитлар мавжуд.

● ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ БЮРОСИ ВА МАРКАЗИЙ НАЗОРАТ КОМИССИЯСИ РАЕСАТИНИНГ БАЁНОТИНИ МАЪҚУЛЛАБ

ОМАД ТИЛАЙМИЗ

Биз, мажлис қатнашчилари, Ўзбекистон сувчиларининг янги миллион кишилик оиласи ҳосамиздаги барча ташкилотлар номидан Ватанимиз, кўп миллатли Ўзбекистон тақдирини қадрлайдиган барча халол кишиларга муурожаат қилиб, қуйидагиларни билдирамиз:

Бутунги кунда ўзини ҳалол ва вилдонлик, республикамизнинг фуқароси ва фарзанди деб ҳисоблаган ҳар бир кишининг мамлакатда қандай вазият вуқудга келганлигини, мамлакатимизнинг кўпгина минтақалари ва районлари иқтисодий, сийсий, ўзаро ва миллатлар арасидаги алоқалар дуч келаяётганини кўрсатилган ҳақиқий йўқ. Бу ердаги одамлар раҳбарлардан қатъийлигини ва бутунги кунга ишончини кутмоқдалар. Буларнинг ҳаммасини республикамиздаги турмуш билан тенглаштириб бўлмайдди.

Уруш, меҳнат ва Қуролли Кучлар фахрийлари республика Кенгаши раҳбарияти Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бюроси билан Ўзбекистон Компартияси Марказий назорат комиссияси раёсатининг давлат тўғрисида қилинган ва қонуний тарзда сайланган СССР Президенти М. С. Горбачевни зуравонлик билан олиб ташлаган ҳамда Марказий Комитет Бош котибининг КПССдан ажратиб қўйилишига қаршилик қилишга қаршилик қилишга ҳоқ бўлганликларини таъкидлаш билан биргаликда, СССРдаги фақуллода ҳолат давлат комитети, деб номланган комитетнинг гаёрикоинституциявий ҳаракатларига нисбатан КПСС Марказий Комитети раҳбарияти, унинг Сийсий бюроси ҳамда Котибяти ортодоксал қисмининг

Республикамизнинг минглар фуқаролари ишлаб чиқариш, амалий ва бошқа масалалар билан мамлакатимизнинг турли минтақаларига боришда ва бундан кам бўлмаган одамлар худди шу масалалар юзасидан Ўзбекистонга келишди. Уларнинг барчаси

СССР Олий Кенгашининг навбатдан ташқари сессияси

М. С. ГОРБАЧЕВНИНГ ЯКУНЛОВЧИ НУТҚИ

(Давоми. Боши 1-иккинчи бетда).

парламентга ҳафдид қилаётган вази- атларда ёки бошқа бир ва зинда зарур бўлади. Энди бу бошқа масалалар. Лекин принцип эътибор билан — Иттифоқ ягона. Қурол Куч- лар ягона бўлиши ҳамда тар- киби топан, аммо ҳозир еми- рилётган умумий иттиқодий макон бўлиши лозим. Агар бундай макон барбод бўлса, офат риб бўлади. Шартнома- нинг қилишда олгинги лойи- ха касида дарҳол тегишли туза- тишлар киритиш ва уни им- золаштириш керак. Бу эрда икки ҳал мавзу тилга олинди: бу шартномани улоқ- тириб юборишимиз керак — энди биз бошқа мамлакатда бошқа даврда яшаймиз. Ёки аксинча—дуйҳа қилиш бошқарилиши бўлиши турган эдик ва шундай қилишимиз керак.

Тўғри. Бу эрда ана шу икки фикр айтинди.

Назаримда, августнинг са- ноқли кунларида содир бўл- ган воқеаларни инкор этиб бўлмайди. Тузатишлар талаб этилди, мажбуру тузатишлар биз орттирган фоидали таж- рибани ҳам, содир бўлган воқеадан чиқарган сабақла- ринимиз ҳам қамраб олиши керак. Республикаларнинг шартномани маъқуллаётган биринчи қарорларини дарҳол шу ишга қайтирилари зарур.

Биз пайсалга солимасдан, шу бугундан 15 республика учун иттиқодий битим- ни ишлаб чиқиш билан шу- гулланшимиз керак — кеча мен шу фикрни айтган эдим — лекин бу ишни дарҳол амалга ошириш керак. Маз- лумки, ўртоқ Силваев билан бўлган ҳамда позицияларини вақтинча сақлаб туришни, интеграция жараёнини сақлаб туришни лозим бўлган комитетга бошчилик қилмоқда. У республикаларнинг барча Президентларни ёки Олий Кенгашларини Раис- лари билан музокара олдир бормоқда, барча рес- публикаларнинг бошқа на- мояндалари ана шу коми- тетга киришни тақдир эти- моқда. Бу ҳамжизатликни йўлга қўйиш учун зарурдур. Шунинг учун яна так- рор айтаман: мен Иттифоқ шартномаси лойиҳасига ўз- гаришлар киритишнинг та- рafdориман, шундай қили- шимиз шарт ўртоқлар. Биз нима содир бўлганига, қан- дай аҳволга тушиб қолгани- мизга яраша иш тутишимиз керак. Ҳеч нарса содир бўл- мади, деб туравериш бу умуман сиебат эмас. Орт- тирган тажрибамизни, қил- ган юмшқарларимизни улоқ- тириб юбориш, менин назаримда, мумкин эмас, бу хато бўлур эди.

Шахсий бўлмаган айти- лганига қарамай, Иттифонини мижрар тарзда парол- ланга бўлиб кетганидан даражада бўлиб кетган учун мен ўзимга буюклик барча иш- ларни қиламан. Мен бирин- чилар қилгани, эҳтимол би- ринчи бўлиб вазирет дав- латлари, бизга суверен шун- дайнинг бўлиши зарур, де- ган кишияман. Ана шу но- ра негиз бўлиши керак, тўғри бу ўринда энг янги тажрибани ҳам ҳисобга олиш лозим. Агар масала бошқача таҳлилда қўйилган- ган бўлса, мен барча олди- да, сизнинг рўпарагида, ҳақ олдида, мамлакат олди- да очки-ойдан бундай дей- ман: мен янгилаган Итти- фок, чуқур ислоҳ этилган Иттифоқ тарафдориман, ле- кин мен Иттифонини сақлаш тарафдориман, мен ҳақ ре- ферандум чоғида исхор эт- ган хоҳиш-иродасини амал- га ошириш тарафдориман.

Бошқа гап менга маъқул эмас.

Агар Иттифоқ сақла- ниб қолмасин, ишлар бош- қа кетса, мен кетаман. Бу ҳолда ким ҳоҳласа ўша сўзларни айтмасин. Агар биз Иттифонини барбод қилсан, бундан ҳеч ванг чиқмайди. Ишонгимиз айтмайман, бо- шимизга қўйиб турадилар.

Ўзингиз қаранг, баъзи би- ровлар мейдан бироқ-бир нарсага гиж-гижлашган, деб бўшхаллабди. Бугун аса, аниз депутат Игитян, шу ер- дасиз, кетгиди. Унинг гапларига қараганда, тўғ- ше мен, ҳақларни бўлиб таш- лаш, бир-бири билан уриш- тириб қўйиш, ҳокимлик қи- лиш учун қандайдир нутқ- лар сузлаган эмишман ва ҳоказо. Игитян шу муноса- бат билан ҳам кетиб қо- либди.

Мен қўйиладиган айти- шим керак: мамлакатимизда тиш тугайли, маданият тугайли, биринчи қарашда катта масалалардек кўри- намас ҳам, лекин одамлар- нинг кўнглига яқин бўлган ана шундай масалалар тугайли бошланган жараён- ларни идрок этар эканман, шунга аниқлашим, мабодд биз бундан ҳам жиддийроқ

муаммоларга қўл урадиган бўлсак, акрალიш жараёни бошланади, шундай кучлар бош билан беллаша олмаимиз.

Худди шундан кейин мен бундай дедим: акрალიш кетишимиз мумкин эмас, биз ваколатларини тақсимлашимиз, бўлиб олишимиз. Итти- фокни чуқур ислоҳ этишимиз зарур. Келин, республикаларнинг ўзига зарур бўлган марказни бунд этай- лик ва республикаларга за- рур бўлган хуқуқларни ба- рабарлик, бу ҳақиқатан ҳам янги, реал Иттифоқ бўлади. Аммо ўртоқлар, бу ишни биргаликда қилайлик, биз биргаликда тангдликдан чиқа оламиз, биз биргаликда уни баргараф эта оламиз ва қад- имизни рустлай оламиз. Бизда ҳамма нарса бор, бу- нинг учига барча кишилар ўша қулдатдан кейин содир бўлган фожиага англаб ет- моқдалар. Аммо улар яна шунга ҳам тушуниб туриб- диларки, йўлимиздаги бар- ча тўсиқлар олд ташланди ва энди биз бутун салоҳия- тимизни ишга солиб, ўзга- ришлар йўлидан тез ҳаракат қила оламиз. Ана шундай вазиятда мен шу гапни да- фақат шу ҳақида қайтаришни истаиман. Бор гап шу.

Илгарчи биз кўп нарса- ларга эътибор қилмасдиган, бир миянтанам дам у респу- бликада, дам бу республикада бериб юборавар эдик. Катта-катта майдонларини ҳам бериб юборавар эдик, чунки буларнинг ҳаммасини битта дувалдан эди-да. Ҳам- ма нарса ягона манфаатга хизмат қилар эди. Бу маса- лалар бизни унча безовта қилмасди, баъзан айрим ҳу- дудларда кўйиб бўлиб қол- ганда ҳам, пайлоқ риволу- да ҳам қайта-қайта ҳисобла- мади, ахир биз ҳаммамиз бирга эдик-да. Аммо ҳозир республикаларнинг Иттифоқ- дан қилгани тўғрисидаги ма- сала қўйилган бўлганида бизда ошқорча баёнотлар ҳам қилиб қиймоқда.

Иттиқодий битимда қан- чалик розилик берган, аммо шартномага имзо че- кини истамоган, яъни аслда иттиқоддан акрალიш қиймоқчи бўлган респу- бликалар хусусида гапирадиган бўлсак, бу уларнинг кон- ституциявий ҳуқуқидир. Бун- дай акрალიш қийиш содир бўлиши лозим, бу консти- туциявий жараёндир ва биз ҳеч кимга рад жаъоби бера олмаимиз, ҳақ ўн ҳақ этиб шундай позицияни эгалла- ган бўлса ҳеч ким рад эта олмайдими. Лекин ҳамма нар- са конституция доирасида рўбга чиқаверсин.

Ўзаро муносабатлар қан- дай йўлга қўйилади? Бундай муносабатлар битимлар, шартномалар негизда йўл- га қўйилгани, улар мудо- фақат иттиқодий масалалар, айниқса фуқароларнинг ҳу- қуқлари тўғрисидаги маса- лалар ва бошқа масалаларни ўз ичига олади. Битимларнинг бўлиши бир мажмуу бў- лиши керак. Эҳтимол ҳу- дудли масалалар ҳам қўйи- ладиш мумкин. Биз бу эрда худди ана шу хусусида бах- шлашмоқдамиз. Мен ҳозир бу масалаларни очки қилиб қўймоқчи эдим. Чунки Итти- фок шартномасини лойиҳа- сизда чегараларнинг дах- лисизлиги деган ибора бор. Ушбу масала кейинги уч- турт ой мобайнида барча мамлакатларга ўртага қўйил- ди ва барча оқи-ойдин қил- ди, Иттифоқ шартномасида чегараларнинг дахлсизлигини қайд этиб қўйиш керак, мен бир овоздан айтиш. Ҳамонки, ягона Иттифоқда эканимиз бу табиийдир, аслада биз че- гараларимиз қай ердан ўти- шини билмаймиз-ку, Бизда че- гараларнинг 70 фоизини қишлоқ, раён, шаҳар Со- ветлари белгилаган эди.

Шу муносабат билан рос- сияликлар хавотир бўлиб ту- ртишган тушунарлидир. Ўр- тоқлар. Бундай хавотирлик фўнчалар устидан қо- зилаган галабани тасвир қи- ладиганлар негизда пайдо бўлмоқда, буларнинг ҳам- масини тушуниб этиш ке- рак ва ҳар кимдан шубҳа қилавериш ярамайди. Ук- раина Олий Кенгашида со- дир бўлган воқеани украин- лар Иттифоқ шартномасини ва Иттифонини рад этишгани- нинг далили деб қарамай- ман. Биринчидан, Украина- да бўлган референдум шу республика ҳалқни Иттифоқ тарафдори эканлигини кўр- сатди. Назаримда, ҳеч ким, шу жумладан Украина Олий Кенгаши ҳам ҳалқнинг ана шу фикрини рад эта ол- майди.

Ҳойнаҳой, Украинада со- дир бўлган воқеа тўнтарши- га бўлган уриниш муноса- бат билан пайдо бўлган ў- қиб вазиятда жаъоб бўлди.

Табиийки, Иттифоқдан чи- қилган бўлса, бу ҳолда қўриб чиқишим лозим бўл- ган ҳуқуқий, гуманитар, ҳу- дудий, ҳарбий, иттиқодий ва бошқа бир қанча маса- лалар.

Бу эрда содир бўлган мунозара ёки бошқа айти- ганимизда ўқир мулоқотга келганда у ёмон ҳам, бу томон ҳам шовқалоқлик қилди, қизиш кетди ва балки пухта ўйламасдан гапиривар. Ҳозир, фитнес- чилар мағлубиятга учраган кейин, россияликлар уст- дун бўлиши йўл қўлиди, Россия раҳбарияти мам- лақат Президентини четла- штириб қўйди, республикалар билан ҳисоблашмайпти, Рос- сия салтанатининг концен- пцияси амалга оширила бо- шланди, деган гаплар юрибди.

Ўртоқлар! Россияликларда ҳам, Ёшларда ҳам, Россия раҳбарияти ҳам бундай раҳ- бат этиб, биз яқин алоқа қилиб туришимиз, муҳим ма- салаларни ҳал этишимиз кели- ши мумкин. Ҳозир қили- наётган кўп ишларни вазият тақозо этиди.

Ўшда қилиб айтганда, бу эрда бўлиб ўтган ўқир бах- шлаш ҳам ва республикалар- дан сизларга етиб келган ва ташвиш туғдириган ахборот ҳам энди «бу- рисига бўлиб», бундан буён биз ҳамма нарсага буён, вайрон қилавермаси деган кайфиятни нукдга келти- радиганлигини биз ҳам илти- мос қиларимиз. Назаримда, бу эрда бўлиб ўтган муноза- ра яна бир нарда қўйиладиган ликурсатди: янгилаган ва ислоҳ қилинган Иттифоқ- нинг органлари бўлиши- ни истайдилар, бу органлар- ни уларнинг ўзлари тузади- лар ва ушбу органларда ўз- ларига берилган ваколатлар- га қўри широк эгалдилар. Буни мен яхши тушуниб туришиман. Бу мамлакатимиз- нинг чексиз ҳудудларида кечаётган миллий уйғошиш жараёнига мис қеладими. Аммо келин, масъулиятни бўлайлик. Шу доиралар чи- қиб кетмайлик, эхтирослар авк олинганда йўл қўймай- лик.

Мухоама натижасида Олий Кенгаш аниқ-равшан позицияни эгаллаган керак. Иттифоқ, уни асраб қол- ши га қарор қилган ва Иттифоқ шартномасини имзолашга ҳақ қилган республикалар ахди қилинган манфаатлари йўлидан сақлаб қоллиниши ва янгилаганини учун ҳамма ишни обдон ўйлаб юритай- лик. Иттифоққа кирмайдиган ёки конфедератив, уюшма йўли билан ёки иттиқодий битим, мудофаага доир би- тимлар ва бошқа битимлар асосида иш кўрмоқчи бўл- ган шу масалаларни кўриб чиқиш ва ҳал этиш керак.

Назаримда ана шу маса- лалар жам бўлган концеп- цияни тўғрисида тақдир этиш зарур. Сўзга ана шу эн- диларнинг маъқулланиш тақдир этиш лозим ва биз келишимиз ҳолда ҳаракат қилишимиз.

Мен мажмуу пайдо бўлади. Лен бунга шу таҳлилда энди- шаман.

Бу эрда содир бўлган мунозара ёки бошқа айти- ганимизда ўқир мулоқотга келганда у ёмон ҳам, бу томон ҳам шовқалоқлик қилди, қизиш кетди ва балки пухта ўйламасдан гапиривар. Ҳозир, фитнес- чилар мағлубиятга учраган кейин, россияликлар уст- дун бўлиши йўл қўлиди, Россия раҳбарияти мам- лақат Президентини четла- штириб қўйди, республикалар билан ҳисоблашмайпти, Рос- сия салтанатининг концен- пцияси амалга оширила бо- шланди, деган гаплар юрибди.

Ўртоқлар! Россияликларда ҳам, Ёшларда ҳам, Россия раҳбарияти ҳам бундай раҳ- бат этиб, биз яқин алоқа қилиб туришимиз, муҳим ма- салаларни ҳал этишимиз кели- ши мумкин. Ҳозир қили- наётган кўп ишларни вазият тақозо этиди.

Ўшда қилиб айтганда, бу эрда бўлиб ўтган ўқир бах- шлаш ҳам ва республикалар- дан сизларга етиб келган ва ташвиш туғдириган ахборот ҳам энди «бу- рисига бўлиб», бундан буён биз ҳамма нарсага буён, вайрон қилавермаси деган кайфиятни нукдга келти- радиганлигини биз ҳам илти- мос қиларимиз. Назаримда, бу эрда бўлиб ўтган муноза- ра яна бир нарда қўйиладиган ликурсатди: янгилаган ва ислоҳ қилинган Иттифоқ- нинг органлари бўлиши- ни истайдилар, бу органлар- ни уларнинг ўзлари тузади- лар ва ушбу органларда ўз- ларига берилган ваколатлар- га қўри широк эгалдилар. Буни мен яхши тушуниб туришиман. Бу мамлакатимиз- нинг чексиз ҳудудларида кечаётган миллий уйғошиш жараёнига мис қеладими. Аммо келин, масъулиятни бўлайлик. Шу доиралар чи- қиб кетмайлик, эхтирослар авк олинганда йўл қўймай- лик.

Мухоама натижасида Олий Кенгаш аниқ-равшан позицияни эгаллаган керак. Иттифоқ, уни асраб қол- ши га қарор қилган ва Иттифоқ шартномасини имзолашга ҳақ қилган республикалар ахди қилинган манфаатлари йўлидан сақлаб қоллиниши ва янгилаганини учун ҳамма ишни обдон ўйлаб юритай- лик. Иттифоққа кирмайдиган ёки конфедератив, уюшма йўли билан ёки иттиқодий битим, мудофаага доир би- тимлар ва бошқа битимлар асосида иш кўрмоқчи бўл- ган шу масалаларни кўриб чиқиш ва ҳал этиш керак.

Назаримда ана шу маса- лалар жам бўлган концеп- цияни тўғрисида тақдир этиш зарур. Сўзга ана шу эн- диларнинг маъқулланиш тақдир этиш лозим ва биз келишимиз ҳолда ҳаракат қилишимиз.

Россияликлар ўз обрўла- ри, улар кўз ўнгида очилган имкониятлар, содир бўлган жиплаштириш фойдаланиб, бирлаштирувчи ролини ўйнай- дилар, деб шубҳаман. Рус ҳалқидан деб шубҳа қилмаслик керак. Бундай бўлмайди, деб умид қиламан. Руслар иззат-хурматини ўригина қўйи- ладилар ва бундан кейин ҳам шундай бўлади. Утнинг нар- салар кўп-йиллик, бир асрлик тарих бизга ўргатган нарсаларни тўсиб қўймас- ниқ керак.

Кўпчилик, дейрли барча нотинчлар, тўнтарши мамла- катини бошқариши яна ҳам заифлаштириди, республика- лар ва минтақалар ўртаси- даги шубҳа ҳам бузилган ҳамжизатликни барбод этиди, деб ташвиш билан гапир- дилар. Ўртоқ Бурхис тўғ- ри гапирди. Агар биз бу жараёнига эърайи- шинга, жами алоқалар- нинг бўлишига ва бошқа- риб бўлимай қоллишимиз йўл қўйсан, (ҳозир марказда ҳам, республикалар ва жо- йдалар ҳам давлат тузма- ларининг барча даражалар- да шундай ахборот содир бўл- моқда), бу ҳолда вазият жа- да мураккаблашиб кетгани мумкин...

Шу бондан ҳам нав- батдаги, иккинчи вази- фа, иккинчи мақсад қўйиладиган чадир ва биз бунга ўз каро- римизда аса эътиришимиз керак: бошқарушни сақлаш, шу йўли аниқ-равшан ў- тказиш, бошқарушни сақлаш ва уни мустақамлаш та- рafdорлиги эканлигини рўй- даст айтишимиз керак. Ҳо- зир биз вазиет тақозо этган масалаларни, яъни ҳуқуқ тақ- рисидаги, Олий Кенгаш ҳақиқатда, Олий Кенгаш раҳ- барияти ҳақиқатда ва шу на- би масалаларни ҳал эти- шимиз керак. Ҳал этиш ло- зим бўлган барча маса- лаларни ечайлик. Лекин бўзмай- лик. Биз ишонган ва мам- лақат ахди танийдиган, улар

кетидан эргашадиган, улар- га ишонадиган кишиларни бамастаҳад зарур лавозим- ларга қўйайлик, янгилай- лик. Аммо ҳозир Олий Кен- гаши тарқатиб юбориш, ҳалқ депутатлари съездини тарқатиб юбориш, бу ту- зилмаларни йўл қилиб жо- бириш... Бу гапларни турмуш қийинчиликлари эизиб қўй- ган, қизиқчон кишилар би- ром-бир митингда айтиши мумкиндир ва улар жаъоб- қар ким деб сўрасалар ҳақ бўлади. Аммо мамлақат тақдир учун жаъобгар бўл- ган сиз билан биз бундай йўлни тутга оламизми. Сие- сий кучларни қайта тузуш- туш, муайян ўтиш даври учун янгилаш керак, яқин ойларида эса биз янги Итти- фок шартномаси асосида қо- нуний тарзда янги тузилма- ларни сайлаймиз ва туза- миз. Ўртоқлар хавфсизлик кенгашини ислоҳ қилиш йў- ли билан кучларни бирла- штириш учун асосий сиесий жаъобгарликни ўз зиммасига оладиган ҳамма ҳамкорлик, ҳамжизатлик, дарҳол ҳал этиш зарур бўлган муаммо- ларни ишлаб чиқиш ва ҳал этишни рабаўлатиридиган органга айлантириш тўғ- рисидаги фикрни қўллаб-қув- ватлайлик.

Ўртоқ Владиславлев хавф- сизлик кенгаши билан ёнма- ён бир қанча масалаларни ўз зиммасига олган айрим тузилмалар ҳаракат қи- лиш лозимлигини тақдир эти- ди. Бундан ҳозир ишга ки- ришимиз ва ишлаб-қилишга тузилма билан ёнма-ён яна бир тузилма бунд этимай, деган маъно келиб чиқмай- ди. Бизга тўғрисиқ, ишни издан чиқариш сира керак эмас. Аммо зарур бўлган жойларда хавфсизлик кенга- ши, олий кенгаш билан ён- ма-ён, уларнинг вазорати ости- да шундай янги тузилма- ларни барпо этиш керакми, улар ўтиш даврининг ам- али масалаларини ҳал эти- ши.

Съезд очилишига қадар хавфсизлик кенгаши тўғ- рисидаги масалани ҳал этиш олий кенгашига вазифаси- дир. Ҳозир мен шу хусусида музокара олдир бормайман. Бир—икки кун ичида бу масалани мен кўриб чиқиш- га тақдим этишман.

Яна шу масала хусусида. Нега эми мен бошқарув муаммосини бу қадар ўқир қилиб қўйишман ва депутат Бурхис ўқир қилиб қўйган бу масалани қўллаб-қувват- ламоқдаман? Чунки бошқа- рув—бу ёнлик, бошқа- рув—бу озиқ-овқат, бошқа- рув—бу одамларни иш бил- лан таъминлашдир. Агар булар бўлмаса норозилик зарби бизга урилади. Ушан- да биз давлат тўнтарини қи- лишга жазм этган кишилар айтган вазиятга тушиб қола- миз.

Шу муносабат билан асо- сий сиесий кучлар ўртасида иноқлик ҳам бўлиши керак. Барча демократлар бир-бир- ларига пешиво чиқишлари ло- зим. Бу гапимен, аввало ўзинга айтишимиз. Сизлар ҳам шу масалани ўз олдингизга қўйингиз. Ўйлаيمانки, ҳамма- ларингиз менга ўхшаб жа- воб берасизлар. — Биз шу вақтгача хатлаб ўтолмаган баъзи нарсалардан хатлаб ўтиш керак.

Яна бир гап. Биз ҳамма- миз конституциявий тузу- мга қасд қилинган кишилар қунга муювофик жазо олиши- нинг қатъий тарафдоримиз. Аммо қатагон бир ёнда тур- сани, ҳақто сиесий ишонсиз- ларга ҳам кенроқ доира- ларга ёниш йўлидаги ури- нишлар ҳақдан ташқари ҳа- тарлидир. Шу тарихи фуқаро- лар ўртасига янги тўғриси- қайилиш ва жамят тўғна- шувлар гирдобига тортили- ши мумкин.

Дафъатан шундай жараён бошланди кетгудек бўлса, биз фуқаролар можароси ёқасида қўриб қоламиз. Фитначилар ва бевосита ижроқилар, шу тўнтаршига жазм қилганлар гап, гап, одамлар бошқа- рув учун билан тағиллаши, хулосалар чиқариш лозим... Бироқ одамларни маънавий иттибога солиш ярамайди.

Ваъжатри, ҳозир сиесий ў- қилиш йўлига ўтин муллоаоси устулик қилгудек бўлса, бу нарсга окир-оқибодат демократ кучларнинг мағлубиятини билдирган бўлур эди. Бунда исёнчиларнинг ниятларини амалга ошган бўлур эди, де- ган гап бу эрда ҳақли равиш- да таъкидлаб ўтилади. Агар биз Иттифоқ шартномасини имзоламасак, шундай бўлади. Агар фуқаролар тинчилиги ўрнинга биз йўли адоват бу- лганинга йўл қўйсан, бун- дай бўлади: Агар одамлар ўз эътиқодларини учун таъбир қи- ладиган, ишдан ҳайдаб қўйи- ладиган, жамиятнинг аниқ ўзиш- ниқ керак. Агар мен мамлақат Президентини сифатида ҳозир ҳар кимга баҳо берадиган бўлсан, енгилтаклик билан бўлур эдим, деб ўйламан.

Принцип жаматга ёна- мен бу оғир муаммага ёна- сиз ҳақиқатда ўз фикрини айтишим.

Депутатлардан Полюкоть- ва, Сулакшини, Журавель, Марквев, Кириллов, Соколов, Подзирек, Алексеев, Немцов- ларнинг хатларида давлат тўнтаринини таёғриш ва амалга оширишда турли да- влат тузилмаларининг ўри- ни ва ҳуқ-атворига баҳо бе- ришган. Ҳукумати, давлат хавфсизлиги, Ички ишлар вазирлиги идораларини қай- та қуритиш тўғрисида, Олий Кенгаш ва Президент ҳузу- риди шу кунларда содир бўл- ган воқеалар тақрирлашига имкон бўлмаслигини назор- ат қилувчи янги тузилма- лар ва воситаларни барпо этиш ҳақида тақдир айтла- моқда. Бир қанча аниқ-рав- шан масалаларни ҳозирнинг ўзидда ҳал қилаймиз.

Амалда ҳозир давлат хавф- сизлиги комитетининг ҳайъ- ати тарқатиб юборилмоқда. Ўртоқ Бақатовишу шу масала- га оид фармонини кўриб чиқиш учун мавза ҳавола этиди. Да- влат хавфсизлиги комитетининг қарамониди турган бар- ча қўншаларини бўлиналма- лоқда. Кеча мен шу ҳақидаги фармонини имзоладим. Бошқа бир қанча амалий ма- салалар ҳам ҳал этилди. Академик Рижовнинг фик- рини қувватламоқчиман, у мамлақат хавфсизлиги кон- цепцияси тўғрисидаги маса- лага зудлик билан қайтиш керак, деган фикрни айтиди.

Бу масала устидаги иш бош- ланган ва охирига етказил- ман эди. Бу соҳадаги иш- ни давом эттирганликлари менга маълум. Съездга чи- қиб бу хусусида муайян, при- нципал қондаларни баён қи- либ бера оламиз.

Депутат Белозерцев Пре- зидентга ахборот бериш тўғ- рисидаги муҳим маса- лани қўйди. Дарҳақиқат бу соҳада катта камчиликлар бор эди, чунки мен муайян тузилмаларнинг тақдирли ва фикрларига таяниб иш кў- ришга мажбур эдим, биноба- рин, ҳар томонлама ҳолисо- на ахборот келиб туришига қадолат берилган тизим йўқ эди. Мен бундан кўриб тур- иман. Ҳозир мен ахборот ва жамаотчилик фикри тақди- қот жағмармасини фар- қида келтириш ҳақида фар- мон чиқардим. Ҳаммамизнинг мустақил ахборот олиб ту- ришимизга имкон берадиган, айна вақтда уни Президент- га ҳам, сизларга ҳам етказиб берадиган жуда жиддий қўдратли тузилмани ташки- ли этишга депутатлар ёрдам беришди, деб ўйламан. На заримда, бу ўринда ҳали ти- зим ҳақида ўйлаб кўрмоқ ке- рак.

Хатларда, жумладан, Оху- нов ва Ноэдра ўртоқларни хатларида Иттифоқ- даги ва республикалардаги баъзи олий давлат шахслари- нинг шахсий маъсулияти тўғ- рисидаги, уларнинг тўнтар- шида дахлдорлиги ёки уни маъқуллаганлиги ҳақидаги масала қўйилмоқда. Ўр- тоқлар уларнинг ўзлари ай- тган фактларга нисбатан менин муносабат билдирिशини сўрамоқдалар. Мен прин- ципал ёндашув ҳақида гап- ирдим: ҳаммаси қонунга муювофик ҳал қилиниши ке- рак. Қўнгличанилик қилиб бўлмайди, бироқ беводилик билан йўл қўйилмаслиқи керак. Мен тўла ақаланиб қолган- нидан кейин Кримдан қай- тиб келгач, журналистлар билан суҳбатда сузлаган нутқ- да дастлабки ахборотга таянганимни, сўнгра эса ним қандай ахборот турганини таъкидладим. Мен бу вазият- ниқ керак. Агар мен мамлақат Президентини сифатида ҳозир ҳар кимга баҳо берадиган бўлсан, енгилтаклик билан бўлур эдим, деб ўйламан.

Принцип жаматга ёна- мен бу оғир муаммага ёна- сиз ҳақиқатда ўз фикрини айтишим.

Депутатлардан Полюкоть- ва, Сулакшини, Журавель, Марквев, Кириллов, Соколов, Подзирек, Алексеев, Немцов- ларнинг хатларида давлат тўнтаринини таёғриш ва амалга оширишда турли да- влат тузилмаларининг ўри- ни ва ҳуқ-атворига баҳо бе- ришган. Ҳукумати, давлат хавфсизлиги, Ички ишлар вазирлиги идораларини қай- та қуритиш тўғрисида, Олий Кенгаш ва Президент ҳузу- риди шу кунларда содир бўл- ган воқеалар тақрирлашига имкон бўлмаслигини назор- ат қилувчи янги тузилма- лар ва воситаларни барпо этиш ҳақида тақдир айтла- моқда. Бир қанча аниқ-рав- шан масалаларни ҳозирнинг ўзидда ҳал қилаймиз.

Амалда ҳозир давлат хавф- сизлиги комитетининг ҳайъ- ати тарқатиб юборилмоқда. Ўртоқ Бақатовишу шу масала- га оид фармонини кўриб чиқиш учун мавза ҳавола этиди. Да- влат хавфсизлиги комитетининг қарамониди турган бар- ча қўншаларини бўлиналма- лоқда. Кеча мен шу ҳақидаги фармонини имзоладим. Бошқа бир қанча амалий ма- салалар ҳам ҳал этилди. Академик Рижовнинг фик- рини қувватламоқчиман, у мамлақат хавфсизлиги кон- цепцияси тўғрисидаги маса- лага зудлик билан қайтиш керак, деган фикрни айтиди.

Бу масала устидаги иш бош- ланган ва охирига етказил- ман эди. Бу соҳадаги иш- ни давом эттирганликлари менга маълум. Съездга чи- қиб бу хусусида муайян, при- нципал қондаларни баён қи- либ бера оламиз.

Депутат Белозерцев Пре- зидентга ахборот бериш тўғ- рисидаги муҳим маса- лани қўйди. Дарҳақиқат бу соҳада катта камчиликлар бор эди, чунки мен муайян тузилмаларнинг тақдирли ва фикрларига таяниб иш кў- ришга мажбур эдим, биноба- рин, ҳар томонлама ҳолисо- на ахборот келиб туришига қадолат берилган тизим йўқ эди. Мен бундан кўриб тур- иман. Ҳозир мен ахборот ва жамаотчилик фикри тақди- қот жағмармасини фар- қида келтириш ҳақида фар- мон чиқардим. Ҳаммамизнинг мустақил ахборот олиб ту- ришимизга имкон берадиган, айна вақтда уни Президент- га ҳам, сизларга ҳам етказиб берадиган жуда жиддий қўдратли тузилмани ташки- ли этишга депутатлар ёрдам беришди, деб ўйламан. На заримда, бу ўринда ҳали ти- зим ҳақида ўйлаб кўрмоқ ке- рак.

Хатларда, жумладан, Оху- нов ва Ноэдра ўртоқларни хатларида Иттифоқ- даги ва республикалардаги баъзи олий давлат шахслари- нинг шахсий маъсулияти тўғ- рисидаги, уларнинг тўнтар- шида дахлдорлиги ёки уни маъқуллаганлиги ҳа

«ОБУНА - 92»

Тошкент ҳақиқати

ҚАДРОН РЎЗНОМАНГИЗГА ЁЗИЛИШНИ УНУТМАНГ!

1992 йил учун рўзнома ва ойномаларга обуна мавсуми бошланди. Бошқа нашрлар катори «Тошкент ҳақиқати» рўзномасига ҳам 1 августдан бошлаб барча алоқа бўлимларида обуна қабул қилинмоқда.

«Тошкент ҳақиқати»нинг бир йиллик обуна баҳоси — 25 сўм 68 тийин, ярим йилга 12 сўм 84 тийин, уч ойга эса 6 сўм 42 тийин.

Ҳурматли муштарийлар! Фурсат ганиматлигида ўз рўзномангиз — «Тошкент ҳақиқати»га обуна бўлишга шושингил!

АДИБ ЮБИЛЕЙИГА ҲОЗИРЛИК

Тошкентда атоқли ёзувчи Абдулла Қодирийнинг ҳаёти ва ижодига бағишланган бадий кўргазманинг очилиши ижодий эътиборга эриштирилди.

Тошкентда атоқли ёзувчи Абдулла Қодирийнинг ҳаёти ва ижодига бағишланган бадий кўргазмага қўйилган асарлар энг юқори баҳога сазовор эканини, улар ёзувчи асарлари қаҳрамонларини ҳақоний ва аниқ акс эттирганини яқдиллик билан айтди.

Кўргазма октябрь ойига чадом етди, сўнг Фарғона водийси шаҳарларида намойиш этилади, ижодкорнинг фикрига кўра, бу кўргазма Фарғона водийсида янги экспонатлар билан бўлиши мумкин. «Ёзувчи» нашриётида юбилейга аталган чиройли альбом тайёрланмоқда, унга А. Мирзаев асарларининг бир қисми кирди.

Кўргазмани ўздан кечиришда ва ижодий ҳодимлар олдида турган долзарб масалаларни муҳокама қилишда Ўзбекистон ССР Президенти Кенгашининг аъзоси, Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридagi Вазирлар Маҳкамаси раисининг ўринбосари Э. С. Самандаров қатнашди.

(ЎЗАТ).

ЭЪЛОНЛАР БУРЧАГИ

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА

ХИТОЙ ЦИРКИ УСТАЛАРИНИНГ ХАЙРЛАШУВ ГАСТРОЛЛАРИ

ТОМОШАЛАР 28, 29 августда соат 19.00 да,
30 августда соат 19.30 да,
31 августда соат 16 ва 19.00 да,
1 сентябрда соат 15 ва 18.00 да БОШЛАНДИ.

Чипталар сотилмоқда.

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА СОВЕТ ЦИРКИ УСТАЛАРИНИНГ ХАЙРЛАШУВ ГАСТРОЛЛАРИ

ТОМОШАЛАР 30 августда соат 17.00 да,
31 августда соат 13.00 да,
1, 2 сентябрда соат 12.00 да БОШЛАНДИ.

Чипталар сотилмоқда.

ФАХРИЙЛИККА КУЗАТИШДИ

«Ангрэн» шўро хўжалигида Абдуқоҳор ана Пулатов номи ҳўрмат билан тилга олинади. Қирқ йилдан бери хўжалик аҳлининг хизматига бўлиб, оқшомларда хонадонлар ёруғлигини таъминлаб келган чирғончи Абдуқоҳор анаки бу ерда ҳамма яхши таниди. Ўз фаолияти давомида у кўпчилик ҳўрмат-эътиборини қозонишга, анчагина шогирд тайёрлашга улгурди.

Яқинда Абдуқоҳор ана Пулатов фахрийликка кузатишди. Шу муносабат билан унинг хонадонига ёзилган дастурхон атрофида Абдуқоҳор ақалининг барча қизилари, хўжалик аҳли йиғилиб, унинг келгуси ҳаётида муваффақиятлар тиландилар.

М. ҚАЮМОВ.
Оҳангар район.

РАҲМАТ СИЗГА, ЖЎРАҚУЛОВ!

Оржоникидзе райониде жойлашган сўд касалликларини даволаш санаторийида дам олишман. Яқинда санаторийда бир ҳодиса рўй берди. Озақ-овақ сақланган омборга ўт тушди. Эрталаб соат бешларда бўлган учун ҳамма ухлаб ётган ва ёнгини ҳеч ким сезмаган. (Негадир ҳатто қорувул ҳам). Лекин шу вақтда далага кетган Жўрақулов деган киши (фақат фамилиясини эслаб қолувдим) уни қўриб қолган ва аздик билан ўт учирини ҳаммага хабар берган.

Шу киши тўғайли ёнгини тутишти қолди. Мен санаторийда дам олишни барча кишилар номидан ўртоқ Жўрақуловга миннатдорчилик изҳор этаман.

Абдулла ҲАЙТОВ.

ҚИШЛОҚ КЛУБИДА

Киров қишлоқ кенгаши клубида меҳнатқилар учун дам олиш кечаси уюштирилди. Бу ерда меҳнатқиларнинг ўзлари турли мусиқий дастурлар билан чиқишди, рақс, аския, қизикчилик санъати бўйича ўз маҳоратларини намойиш қилишди.

Клуб мудир М. Мирзаев ва маданият уйи директор Қ. Содиковлар жамбозлигида ташкил қилинган бу кеча қишлоқ аҳлида катта таассурот қолдири.

Т. ДУСОНОВ,
Тошкент район.

ЯНГИ РУКН: Навойнинг саҳна гулшани

Ҳурматли муштарийлар! Алишер Навоий таваллудининг 550 йиллиги муносабати билан муҳарририятимиз «Навоийнинг саҳна гулшани» деб номланган янги руكنинг эътиборингизга ҳавола этади. Ушбу руки остидаги мақолаларни таъқиқ санъатшунос Баҳриддин НАСРИДДИНОВ тайёрлаб, сизга тақдим этиб боради. Бугун унинг маъруза рукидаги дубоха мақоласини тақдим этамиз.

руҳи билан ташриф буюрди. Озарбайжонликлар намоиш этиш учун келтирилган саҳна асарлари орасида «Лайли ва Мажнун» ҳам бор бўлиб, Аброр уни бошидан охиригача махлиб бўлиб қурди. Унинг ҳаёлидан ширин орузлар биринкетин ўтаверди:

— Эҳ, қани энди бизда ҳам мана шундай мусиқий томошалар қўйилса, фақат «Фарҳод ва Ширин», «Лайли ва Мажнун»лар бу

Баҳриддин Насриддинов

этувчи ажойиб эъқор бўлиб саҳнада гавдалантирилди, у зугумга, ноҳақлик, тошмехриликка қарши курашди ва ҳалок бўлди... Мажнун фожияси Аброр Ҳидоятлов учун келгусида Отелло фожиясини саҳнада ҳақоний, дардли, фалсафий мушоҳадалар билан мужассам этишда ҳам жиддий омиш, бебаҳо кўприк бўлиб хизмат қилди десак, асло муволага бўлмас деб ўйлаймиш. Нанкин Отелло, балки Алишер Навоийнинг ўзини ҳам саҳнада доно, ақтиросли, адолатли, инсонпарвар, ноҳақликка сира қидай олмайдиган сиймо қилиб яратилган, буюк мутафаккир этиб гавдалантиришда ҳам ана уша Қайс — шoir ва Мажнун — улкан севгучи, ўзига хос замин, мустаҳкам ижодий пойдевор бўлиб хизмат қилди десак сира хато бўлмайди.

ШО ПУРДАН АЛИ ШЕРГАЧА

юк Навоийимизнинг умрболан дostonлари асосида ёзилса, қанина ушбу асарлардаги қаҳрамонлар сиймосини яратиб, нафосат муҳлисларни кўз олдига намойиш қилган бўларди. Саҳovatли интижн чиндан дилингга тугеанг фаршта ҳам «омин» деб юбораверади орузлар ҳам бир неча йиллардан кейин ушадди — инкидобан сўнг Тошкентда ҳам театр иншари айнақса, авж олин кетди. Аввали «Гурон» сиймосида, кейинчалик эса Карл Маркс номи гурупада маҳаллий драматургларнинг пьесалари биринкетин «лолакчага»дек очилиб, намоиш этилаверди. Ушбу театрда таълиф этилган Аброр ҳам ҳар қил қаҳрамонлар сиймосини яратиб, томошабинлар олқишига сазовор бўлди. Қунардан бир кун истабдоғи миллий драматурглардан Шамсиддин Хурушид Маннон Уйғурга Навоий дostonига «Фарҳод ва Ширин»ни саҳнабоқ қилиб ёзаётганини айтиди. Ога (Уйғурни шундай аташарди) бундай қувончли хабардан хурсанд бўлиб кетди ва мана шундай

ган, дард тўла мисралар билан битилган орбларини ёдлаб олиб завоқшақ билан ижро этарди. Шу жумладан, Хурушид житархунининг, юрак ҳароратининг, ўткир ақосининг маҳсули бўлган «Сувора», «Дуғоқ-Хусайн», «Баёт»ларини ҳам. У айнақса, «Баёт 1» ни дугор билан айтса борми, кишига ақиқ ҳиссиётлар, қўнғилларга рўшнолик бахш этарди.

Аброр Ҳидоятлов дастлаб Фарҳод ролин ижро этди. Сўнгра режиссор Маннон Уйғурнинг маслаҳатига кўра ўзи ниҳоятда севган Шоपुर сиймосини жулда тўлақонли қилиб яратиб, бир неча йиллар давомида марҳум билан унинг ижро этиб юрди. Машҳур актёр сифатида шуҳрат қозонганда ҳам ўзига жонажон бўлиб қолган Шоपुरни ижро мундарижасидан сира тупшириб қолдирмади. Ҳатто 1930 йилда СССР халқлари 1 театр олимпиадасида, Москвадаги «Корш» театрида «Фарҳод ва Ширин» намоиш этилганда ҳам саҳнада Аброр Ҳидоятлов Шоपुर сиймосида намоён бўлиб, пойтахтлик саръат ихлосмандларининг зўр олқишларига сазовор бўлганди. Ушбу юксак истеъдод ақосининг маҳорати спектаклининг томоша қилган буюк театр намойишдаси Н. С. Ставлевскийга ҳамда ўта талабчан ва сичноқ таъқиқдас А. В. Луначарскийга ҳам маъқул бўлганди. Ҳақоний асарларда А. Ҳидоятлов ижросидаги Шоपुरни жулда ҳам севиб қолган машҳур расом Курян актёрининг Шоपुर ижросидан портретини ҳам ўзига хос нафислик ва ёрэн ифодали янаганди. Эндиликда эса шахса сичноқини даврида қатағонга ураб кетган ушбу расомнинг «Аброр Ҳидоятлов — Шоपुर» асари мўйқалам соҳибига ҳам, буюк актёрга ҳам мазмундор ёднома, арзиғули ҳайқал бўлиб қолди...

Аброр Ҳидоятлов Ингирманчи йиллардаёқ «Лайли ва Мажнун»даги Қайс — Мажнун сиймосини ҳозирги Ҳамза номи театр саҳнасида яратган муваффақ бўлганди. Беназир иқтидор эгаси талқинидаги Қайс — Мажнун ҳақиқий инсон, пок ва юксак муҳаббатли зот, вафоли дўст, фалсафий ғояларни тараннум

АНТ-ЧИ, НИМА ТАНАВВУЛ ҚИЛАСАН?
● АВВАЛО, шунинг таъкидлашчи истаридики, шу соҳа мутахассислари томонидан амалга оширилган таъқиқот истаган ва севишли таомини ташлаш имкониятига эга бўлган кишиларга тааллуқлидир, албатта. Борига барка, деб борини танававуд қилдиғанлар бундан мустанодир.

Шундай қилиб, олимлар инсон хусусияти унинг учун бу таомини афзал кўришига ҳам боғлиқлигини текширишга аҳд қилдилар. Таъқиқот шунинг курсатдики,

ни 60 килограмм келади. 1979 йилдан бери хотин-қизлар 600 грамм озишган. Бунинг бонси тупшунлари хотин-қизлар ўз қометларини бузишмаслигини учун қай-гурдилар, деб ёздан Чехословакияда нашр этилади.

«Недельна прада» рўзномаси.

Мухаррир Н. НАСИМОВ.

ФАРАНГИЛАР РАҚАМЛАРДА

● БУГУНКИ КУНДА «Ур-тача» фарангининг вази 75 килограмм бўлиб, бўйи 172 сантиметр экан. Сўнги Ингирман йил давомида эриқларнинг ўртача вази уч килограмм ошган. «Ур-тача» фаранги аёлининг бўйи 160 сантиметр бўлиб, вази

А. ХИДОЯТОВ НОМИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ ДРАМА ТЕАТРИНИНГ СЕНТЯБРЬ ОЙИ РЕПЕРТУАР ПЛАНИ

1/IX да — Қулги ва қўшиқ кечаси.
3/IX да — Қоқон (премьера, билетлар сотилган).
4/IX да — Лақна кувё.
5/IX да — Алдагани хотин яхши (премьера).
6/IX да — Алдагани хотин яхши (премьера).
7/IX да — Фармонбоби аразада.
8/IX да — Исқандар.
10/IX да — Гузаллар ва миршаблар.
11/IX да — Алдагани хотин яхши.
12/IX да — Қоқон (премьера).
13/IX да — Парванжи сирлари.
14/IX да — Майсаранин иши.
15/IX да — Алдагани хотин яхши (премьера).
17/IX да — Гузаллар ва миршаблар.
18/IX да — Исқандар.
19/IX да — Майсаранин иши.
20/IX да — Фармонбоби аразада.
21/IX да — Қулги ва қўшиқ кечаси.
22/IX да — Алдагани хотин яхши (премьера).
24/IX да — Зиёфат.
25/IX да — Парванжи сирлари.
26/IX да — Алдагани хотин яхши (премьера).
27/IX да — Лақна кувё.
28/IX да — Фармонбоби аразада.
29/IX да — Қулги ва қўшиқ кечаси.

СПЕКТАКЛАР СОАТ 18.30 ДА БОШЛАНДИ.

«НАДИМ» ФИРМАСИ

Қайтадан очилган соғломлаштириш муолажалари хонасига қадамранжида қилишди

ТАКЛИФ ЭТАДИ

Экстрасенсорли хасталикни аниқлаш ҳамда барча система ва аъзоларни биоэнергетика билан даволаш

СИЗНИНГ ХИЗМАТИНГИЗДА

Сизларни қуйидаги манзилгоҳда кутамиз: Тошкент шаҳри, Киров райони, Низомий кўчаси, 59-уй.

Транспорт: 2, 16, 22-трамвайларнинг охири бекети, 19-автобуснинг «Ўзбексельмаш» заводи» бекети.

Чирчиқ шаҳри, Машинасозлар маданият уйи. Сизларни соат 9 дан 12 гача кутамиз. Экстрасенс Насиба Исҳоқова қабул қилади.

«НАДИМ» ФИРМАСИ.

«СОЮЗРЕКЛАМА» Бутуниттифоқ ишлаб чиқариш бирлашмасининг Ўзбекистон реклама ишлаб чиқариш корхонаси.

«ПАХТАКОР» МАРКАЗИЙ УЙИНГОҲИДА

31 август соат 17.00 да

СССР 54-мамлакат биринчилиги учун олий лиганинг

«ПАХТАКОР» (Тошкент) — МАСК (Москва) командалари ўртасида

ФУТБОЛ

Чипталар «Пахтакор» ўйингоҳининг кассаларида сотилади.

Оммавий талабномалар қабул қилинмоқда.

Тошкент вилояти умумий овқатланиш бошқармаси жамоаси савдо ва моддий таъминот бўлими бошлиғи **Х. Мўминова** оғаси

Ҳанима Турсунбойева **МУМИНОВА**нинг вафот этганини муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

«Ташобводоканал» ишлаб чиқариш бош бошқармаси жамоаси Чирчиқ «Водоканал» ишлаб чиқариш бошқармасининг директори **Т. А. Абдуллаева** ўғли **Рашид Турсунбойев** **АБДУЛЛАЕВИН**нинг вафот этганини муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Тошкент ҳақиқати **БИЗНИНГ МАНЗИЛГОҲ: 700000 ТОШКЕНТ, ГСП ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32.**

Мухаррир ўринбосарлари — 335885, 325747, 325748, 337916; масъл котиб — 334908, 325353, масъл котиб ўринбосарлари — 325750, бўлимлар: мафкура, ёшлар ҳаёти ва ахборот — 325776, 325645, 337010, Қишлоқ хўжалиги — 325647; савоат, қуриш ва транспорт — 325749; маҳаллий Кенгашлар ҳаёти — 325733, ижтимоий масалалар — 325556; маданият — 325787, адабиёт ва санъат — 325553; хатлар ва оммавий ишлар — 334048, 325354, жамоатчи кенгаш қабул хонаси — 33-40-48, 325354, эълонар бўлими — 325727.